

Stroškovna ocena delovanja stalne arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d.

MATEJ EIGNER

Povzetek

Prispevek predstavlja izsledke statistične analize delovanja stalne arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d., pri čemer je posebna pozornost namenjena stroškovni oceni arbitražnega postopka. Navsezadnje je ravno stroškovna učinkovitost eden pomembnejših motivacijskih dejavnikov pri izbiri ustreznega načina reševanja spora. Z uporabo ekonomsko - statističnih kazalnikov je orisan položaj in vloga zavarovalniške arbitraže v odnosu do ostalih oblik alternativnega reševanja sporov ter nacionalnih sodišč.

Ključne besede: • arbitražno pravo • stalna arbitraža • Zavarovalnica Triglav
• stroškovna učinkovitost • statistična analiza • arbitražna pravila

KONTAKTNI NASLOV: Matej Eigner, univ. dipl. prav., sodniški pripravnik na Višjem sodišču v Ljubljani, e-pošta: matej.eigner@gmail.com.

ISSN 1855-7147 Tiskana izdaja / 1855-7155 Spletna izdaja © 2009 LeXconomica (Maribor)

UDK: 347.918.003.1

Na svetovnem spletu dostopno na <http://www.lexconomica.com>

Cost Analysis of Triglav Insurance Company's Institutional Arbitration

MATEJ EIGNER

Abstract

This paper presents the results of a statistical analysis of Triglav Insurance Company's Institutional Arbitration. The main stress is on cost evaluation of arbitration proceedings. This evaluation represents one of the most important motivation factors in a process of decision-making about the most appropriate method of dispute resolution. With application of economics and statistical data this paper presents a position and role of the insurance arbitration in relation to other forms of alternative dispute resolution and national courts.

Keywords: • arbitration law • institutional arbitration • Triglav Insurance Company • cost efficiency • statistical analysis • arbitration rules

CORRESPONDENCE ADDRESS: Matej Eigner, LL.B., Judicial Probationer at the Court of Appeal in Ljubljana, e-mail: matej.eigner@gmail.com.

ISSN 1855-7147 Print / 1855-7155 On-line © 2009 LeXonomica (Maribor)

UDC: 347.918.003.1

Available on-line at <http://www.lexonomica.com>

1. Uvod

Arbitražno razsodišče pri največji slovenski zavarovalnici, Zavarovalnici Triglav, d.d., je bilo ustanovljeno leta 1982. V zavarovalniški dejavnosti so nasprotja interesov in posledično tudi spori pogost pojav, zato se je zavarovalnica odločila, da ustanovi stalno arbitražno telo v okviru lastne organizacijske sheme. Bistvenega pomena pri tem je, da se zavarovalnica osredotoči le na zagotavljanje primerne okolja in pogojev za nemoteno delovanje arbitraže ter se vzdrži vseh vplivov in pritiskov na proces arbitražnega odločanja. Smoter izvajanja v tem prispevku je opredelitev vloge stalne arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d.¹ v sistemu alternativnega reševanja sporov² ter njen odnos do državnih sodišč. V ta namen je izdelana analiza delovanja in poslovanja arbitraže, pri čemer je posebna pozornost namenjena stroškovni oceni arbitražnega postopka, saj so ravno nadejani stroški postopka pomembno motivacijsko gibalno pri izbiri ustreznega načina razreševanja spora. Podatki za izdelavo analize so pridobljeni iz letnih poročil arbitraže, ti so rezultat dela administrativnega osebja ter predsedstva arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d.

2. Vpogled v delovanje arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d.

2.1. Splošno

Število sporov, ki so se reševali na arbitražni način, se je od ustanovitve stalne arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d. leta 1982, naglo zviševalo, dandanes pa lahko rečemo, da arbitraža igra že zelo pomembno vlogo pri reševanju sporov iz zavarovalnih razmerij. Uvodoma velja poudariti, da interes zavarovalnice ni, da bi število predloženih zadev pri arbitraži naraščalo, nasprotno, v interesu zavarovalnice je, da bi bilo to število čim manjše. Od pravne službe na posamezni območni enoti zavarovalnice, ki obravnava konkretni škodni primer, je pričakovati prizadevanje v smeri umirjanja nasprotujočih si interesov, tako da spor med zavarovalnico in osebo, ki uveljavlja pravice iz zavarovanja, sploh ne bo nastal. Pravni referenti na območnih enotah si morajo prizadevati za učinkovito reševanje zavarovalnega primera in k sklenitvi takšnega dogovora, ki bo z obeh strani dobro sprejet. Če pa je nastanek spora v konkretnem primeru neizbežen, bo vsaj s stroškovnega vidika za zavarovalnico najbolj ugodno, če se spor rešuje pred stalno arbitražo, ki deluje v okviru njene lastne organizacijske strukture. V

¹ Več o Arbitraži pri Zavarovalnici Triglav, d.d. na <http://www.triglav.si/stran.asp?id=604>.

² Več o alternativnih načinih reševanja sporov: Bevan (1992) in Puharič (2000: 1410-1416).

nadaljevanju pa bo moč videti, da bo tudi za nasprotno stranko iz mnogih vidikov ugodneje, če poskuša nastali spor rešiti s pomočjo arbitraže pri zavarovalnici in ne v pravnem postopku pred državnimi sodišči.

2.2. Dinamika delovanja arbitraže in odstotek rešenih zadev na letni ravni

Spodnja tabela prikazuje število predloženih zadev v arbitražno reševanje na letni ravni od leta 1983:

LETO	PREJETO	REŠENO	% REŠENO
1983	29	8	27,59
1984	59	54	91,53
1985	59	66	111,86
1986	81	68	83,95
1987	86	65	75,58
1988	107	120	112,15
1989	140	134	95,71
1990	141	145	102,84
1991	129	115	89,15
1992	256	200	78,13
1993	181	194	107,18
1994	184	178	96,74
1995	228	206	90,35
1996	202	202	100,00
1997	200	204	102,00
1998	156	171	109,62
1999	161	151	93,79
2000	142	162	114,08
2001	122	143	117,21
2002	199	172	86,43
2003	246	182	73,98
2004	247	237	95,95
2005	201	249	123,88
2006	155	173	111,61
2007	157	138	87,90
Povprečno			95,17

Časovni prikaz dinamike predloženih zadev in odstotek uspešno rešenih sporov
(vir: podatki za prikaz izvirajo iz letnih poročil arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d.)

Že na prvi pogled je opaziti strm trend naraščanja števila zadev, ki so bile predložene v arbitražno reševanje. Opozorimo naj, da število prejetih zadev (drugi stolpec tabele) ne zajema tudi prenesenih zadev iz preteklih let. To so tiste zadeve, ki so bile v posameznem letu uvedene, vendar do naslednjega opazovanega obdobja niso bile zaključene. Zaradi tega je mogoče ponekod opaziti, da število rešenih zadev v posameznem letu presega število uvedenih postopkov pred arbitražo v istem letu.³

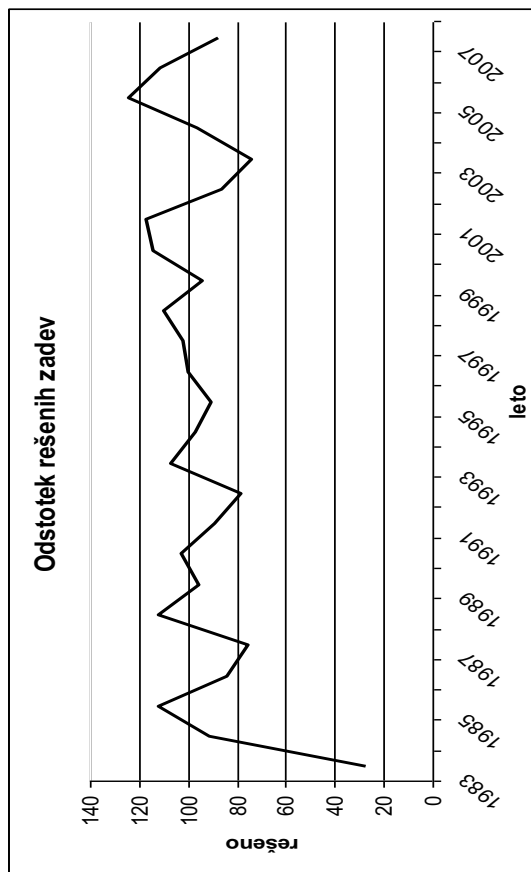
Število rešenih zadev (tretji stolpec) pa vključuje tudi prenesene zadeve, zato ima odstotek rešenih zadev v tretjem stolpcu zgolj ilustrativni pomen, saj ne predstavlja absolutne vrednosti, marveč le relativni prikaz glede na celotno število rešenih sporov v posameznem letu.

V prvem letu delovanja arbitraže je bil odstotek uspešno rešenih zadev razmeroma nizek, kar gre pripisati začetni negotovosti in iskanju ustrezne metodike reševanja predloženih zadev. V naslednjih letih je odstotek »uspešnosti« naraščal, se nato začel umirjati, v zadnjih nekaj letih delovanja arbitraže pa beležimo značilno nihanje v obliki sinusne krivulje. Glede na številne dejavnike, ki vplivajo na uspešno reševanje zadev, je zmanj pričakovati vsakoletno rast odstotka uspešnosti, prav tako ne njegove ustatitve na določeni ravni. Če odstotek presega vrednost 100, pomeni, da je bilo v opazovanem obdobju uspešno rešenih tudi nekaj izmed tistih zadev, ki so bile prenesene iz prejšnjih let.

Povprečna vrednost odstotka uspešno rešenih zadev, izkazanega v zaporedju opazovanih obdobj, znaša 95.17, kar s statističnega gledišča pomeni, da se število prenesenih zadev iz leta v leto povečuje. Vendarle pa bomo v nadaljevanju opazili dejanski trend upadanja števila prenesenih zadev v zadnjih treh letih poslovanja stalne arbitraže.

Podrobnejši prikaz gibanja odstotka uspešno zaključenih zadev pred arbitražo je prikazan na spodnjem črtnem diagramu:

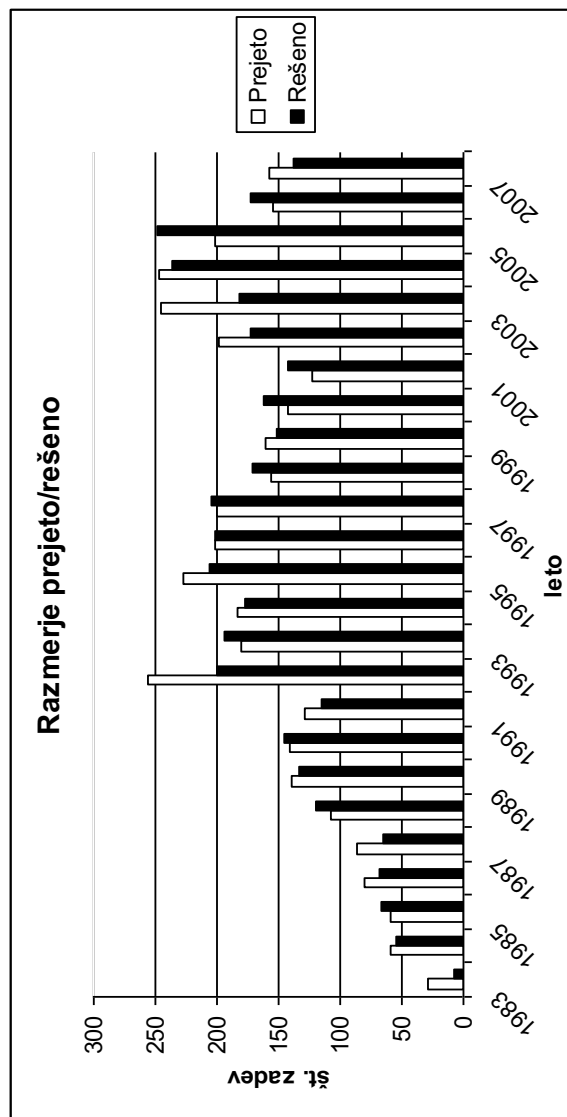
³ Na primer razmerje v letu 1985.

Dinamika odstotka uspešnosti (vir: podatki za prikaz izvirajo iz letnih poročil arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d.)

Zaželeno je, da se odstotek giba nad vrednostjo 100 odstotkov. Letno naj se torej poskusi zaključiti tolikšno število zadev, da se bo zmanjševalo skupno število prenesenih sporov iz prejšnjih let. Tako je v teoriji, v praksi pa je ta rezultat seveda težje uresničljiv. Na uspešno zaključitev zadeve namreč vpliva veliko dejavnikov, marsikateri od njih pa ni takšne narave, da bi bilo nanj s strani arbitraže mogoče vplivati.⁴

⁴ Takšen dejavnik je npr. bolezen priče ali izvedenca, pa tudi zahtevni postopki dokazovanja v določenem sporu ipd.

Prikaz razmerja med predloženimi in rešenimi zadevami v posameznem obdobju (vir: podatki za prikaz izvirajo iz letnih poročil arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d.)

Število predloženih zadev izkazuje trend stabilnosti, kar kaže na precejšnjo mero zaupanja strank v arbitražni način reševanja sporov iz zavarovalnih razmerij.

3. Podrobneje o delu stalne arbitraže v opazovanem obdobju treh let

Sledi podrobnejši pregled delovanja arbitraže v obdobju od leta 2005 do konca leta 2007. V obseg analize niso vključeni podatki o izpodbijanju arbitražnih odločb, saj v opazovanem obdobju takšnih tožb po podatkih arbitraže ni bilo. Kaže, da so stranke postopka v veliki meri zadovoljne s potekom in končnim rezultatom postopka.

Tabela prikazuje izbrane kazalnike, ki ponujajo podrobnejši vpogled v obseg delovanja arbitraže, rezultate postopka ter področja zavarovanja, glede katerih najpogosteje prihaja do sporov, ki se rešujejo pred arbitražo.

	2005	%	2006	%	2007	%
št. prejetih zadev	201		155		157	
št. prenesenih zadev iz preteklega leta	176	46,7	128	45,2	110	41,2
SKUPAJ	377		283		267	
št. rešenih zadev	249	66,0	173	61,1	138	51,7
št. nerešenih zadev	128	34,0	110	38,9	129	48,3
SKUPAJ	377	100,0	283	100,0	267	100,0
REŠENO:						
z arbitražno odločbo	64	25,7	44	25,4	34	24,6
s poravnavo	58	23,3	45	26,0	39	28,3
ustavitev postopka	32	12,9	31	17,9	27	19,6
neobstoj pogojev za izdajo odločbe	95	38,2	53	30,6	38	27,5
SKUPAJ	249	100,0	173	100,0	138	100,0
UGODITEV ZAHTEVKOM:						
zahtevku je bilo v celoti ugodeno	6	9,4	5	11,4	1	2,9
delna ugoditev zahtevku	32	50,0	23	52,3	13	38,2
neugoditev zahtevku	26	40,6	16	36,4	20	58,8
SKUPAJ	64	100,0	44	100,0	34	100,0

REŠENO PO ZAV. VRSTAH:						
zav. avtomobilske odgovornosti	62	40,3	38	31,7	25	25,0
zav. splošne civilne odgovornosti	61	39,6	51	42,5	48	48,0
nezgodno zavarovanje	20	13,0	17	14,2	17	17,0
stanovanjsko zavarovanje	0	0,0	5	4,2	3	3,0
zavarovanje avtomobilskega kaska	6	3,9	2	1,7	1	1,0
življenjsko zavarovanje	0	0,0	0	0,0	2	2,0
požarno zavarovanje	2	1,3	1	0,8	2	2,0
strojelomno zavarovanje	0	0,0	1	0,8	0	0,0
potresno zavarovanje	0	0,0	1	0,8	0	0,0
turistično zavarovanje	0	0,0	1	0,8	0	0,0
zav. zdravniške odgovornosti	0	0,0	1	0,8	0	0,0
zav. odvetniške odgovornosti	0	0,0	1	0,8	0	0,0
zav. poklicne odg. - zasebno varovanje	0	0,0	1	0,8	0	0,0
rentno zavarovanje	1	0,6	0	0,0	0	0,0
zavarovanje računalnikov	1	0,6	0	0,0	1	1,0
vlomno zavarovanje	0	0,0	0	0,0	1	1,0
zavarovanje prirediteljev	1	0,6	0	0,0	0	0,0
SKUPAJ	154	100,0	120	100,0	100	100,0
REŠENO PO OBMOČNIH ENOTAH						
Ljubljana	66	42,9	55	45,8	51	51,0
Krško	24	15,6	13	10,8	10	10,0
Kranj	18	11,7	21	17,5	12	12,0
Celje	15	9,7	11	9,2	12	12,0
Novo mesto	12	7,8	3	2,5	1	1,0
Postojna	7	4,5	4	3,3	6	6,0
Nova Gorica	6	3,9	7	5,8	1	1,0
Trbovlje	4	2,6	0	0,0	2	2,0
Murska Sobota	1	0,6	2	1,7	0	0,0
Maribor	1	0,6	3	2,5	4	4,0
Koper	0	0,0	1	0,8	1	1,0
Slovenj Gradec	0	0,0	0	0,0	0	0,0
SKUPAJ	154	100,0	120	100,0	100	100,0

Pomembnejši kazalniki poslovanja arbitraže v triletnem časovnem obdobju (vir: podatki za prikaz izvirajo iz letnih poročil arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d.)

Opaziti je rahlo padajoč trend števila predloženih zadev na letni ravni. V letnem poročilu arbitraže iz leta 2005 je pojasnjeno, da je manjše število tožb predvsem posledica dejanskih okoliščin škodnih primerov. Predložitev zahtevka v arbitražno odločanje je namreč odvisna od pravnega interesa strank, ta pa je neposredni odraz uspešnosti reševanja škodnih primerov s strani pravnih referentov na posameznih območnih enotah Zavarovalnice Triglav, d.d.

Z zmanjševanjem števila zahtevkov za arbitražno reševanje posledično upada tudi število rešenih zadev, vendar to razmerje ni popolnoma sorazmerno. Sestavljavci letnega poročila iz leta 2005 ugotavljajo, da postajajo zahtevki iz leta v leto bolj kompleksni v smislu ugotavljanja dejanskega stanja in dokazovanja. Praviloma se dokončne odločitve ne sprejemajo več na prvem naroku, saj narava spora ponavadi zahteva izvedbo dodatnih dokazov, tako glede temelja odškodninske odgovornosti kot tudi glede same višine odškodnine. V poročilu je še poudarjeno, da arbitražni senati zaradi dokončnega značaja arbitražnih odločb izkazujejo veliko mero odgovornosti glede temeljite ugotovitve dejanskega stanja in optimalnega spoznanja materialne resnice. Zaradi večje zahtevnosti in kompleksnosti zahtevkov se je močno povečal obseg dela v administraciji in arbitražnih senatih, česar pa statistika seveda ne izkazuje. Navedeno se skupaj z upadanjem števila zahtevkov odraža v manjšem odstotku uspešno rešenih zadev.

Z meritorno arbitražno odločbo se zaključi približno četrtnina vseh predloženih zadev, v podobnem deležu pa je sklenjena poravnava pred arbitražnim senatom. Statistično gledano pa je najbolj pogost slučaj, ko »ni pogojev za izdajo arbitražne odločbe«, kar se zgodi v primeru, če tožnik umakne tožbo še pred izdajo meritorne odločbe, bodisi zaradi sklenjene poravnave izven arbitražnega postopka bodisi zaradi opustitve interesa za arbitražno reševanje spora. Pozornost pritegne razmeroma nizek odstotek odločb, s katerimi bi arbitraža zahtevku tožnika ugodila v celoti. Ni običaj, da bi arbitraža zahtevke v celoti priznavala, saj - kot ugotavljajo sestavljavci letnega poročila iz leta 2006 - tožniki glede višine odškodnine zelo radi pretiravajo.

Ob podrobnejšem pregledu zavarovalnih vrst, pri katerih najbolj pogosto prihaja do arbitražnih postopkov, ugotovimo, da nedvomno prednjači zavarovanje avtomobilske odgovornosti, zavarovanje splošne civilne odgovornosti in nezgodno zavarovanje. Za nekoga, ki mu zavarovalna dejavnost ni popolnoma tuja, je takšno stanje pričakovano. Omenjene vrste zavarovanj so namreč zelo razširjene in predstavljajo najbolj zajeten del dejavnosti Zavarovalnice Triglav, d.d. Pričakovana je tudi geografska

porazdelitev glede na območne enote zavarovalnice, ki so največkrat udeležene v arbitražnih postopkih. Močno prevladuje območna enota Ljubljana, ki je tudi sicer največja enota Zavarovalnice Triglav, d.d., saj pokriva najširše geografsko območje in ima številčno sklenjenih največ zavarovalnih pogodb. Seveda ne gre zanemariti tudi preprostega dejstva, da je sedež arbitraže ravno v Ljubljani ter siceršnje motivacije in naklonjenosti pravnih referentov na območnih enotah k promociji arbitražnega reševanja sporov.

Na arbitraži ugotavljajo, da je povprečni čas trajanja postopka približno osem mesecev. Ta doba se morebiti zdi na prvi pogled razmeroma dolga, vendar je dejansko vsaj trikrat krajša od povprečnega časa trajanja postopkov pred državnimi sodišči.

4. Stroškovna ocena arbitražnega postopka

4.1. Splošno

Izbira ustrezne oblike reševanja konkretnega spora je v veliki meri odvisna od obsega stroškov, kot se ga pri določeni vrsti postopka lahko nadejamo. Če predpostavimo, da si stranka želi, da bi o spornem razmerju odločil nekdo tretji in se z nasprotno stranko ni pripravljena pogajati, lahko pri sporih glede pravic, s katerimi lahko prosto razpolaga, izbira med pravdo ali postopkom arbitraže. Če spor izvira iz zavarovalne pogodbe z Zavarovalnico Triglav, d.d., se bo stranka po vsej verjetnosti odločila za reševanje le-tega pred stalno arbitražo pri tej zavarovalnici. Slednje drži še toliko bolj, če bodo za stranko odločilnega pomena ravno pričakovani stroški postopka.

V zakonih podrobnejših določb o stroških arbitražnega postopka običajno ne najdemo. Zakon o arbitraži (v nadaljevanju ZArbit)⁵ vsebuje le splošno določbo v 39. členu, ki določa, da arbitražni senat na zahtevo stranke v odločbi ali sklepu, s katerim se arbitražni postopek konča, odloči, katera stranka in v kakšni višini je dolžna povrniti nasprotni stranki stroške postopka, vključno s stroški zastopanja in nagradami arbitrov, ter nositi lastne stroške. O tem senat odloči po prosti presoji, upoštevajoč okoliščine posameznega primera in izid postopka. Stranki postopka pa se lahko dogovorita o drugačni delitvi stroškov. ZArbit se glede stroškov postopka zgleduje po ureditvi Vzorčnega zakona UNCITRAL, tudi v njem je namreč moč najti vsebinsko podobno določilo.

⁵ Zakon o arbitraži (ZArbit, Uradni list RS, št. 45/2008).

Podrobnejše določbe o stroških vsebujejo predvsem pravilniki institucionalnih arbitraž, kar velja tudi za Pravilnik o arbitraži pri Zavarovalnici Triglav, d.d.,⁶ ki stroške ureja v posebnem podpoglavju, in sicer v členih od 47 do 52. V nadaljevanju v primerjalne namene uporabljam ureditev v Pravilniku o arbitražnem postopku pred Stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije (v nadaljevanju Pravilnik arbitraže pri GZS).⁷

4.2. Obseg stroškov v postopku pred arbitražo pri Zavarovalnici Triglav, d.d.

Pravilnik arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d. med stroške postopka, ki bremenijo stranke, uvršča stroške strank in njihovih pooblaščenecv, nagrade odvnetnikom, nagrade in stroške izvedencev ter tolmačev. Stroški za priče, stroški za arbitre ter stroški za administrativno delo arbitraže pa se krijejo iz lastnih sredstev arbitraže in posredno bremenijo Zavarovalnico Triglav, d.d.⁸ Precejšen del stroškov postopka se torej krije iz sredstev arbitraže, zaradi česar so morebitni udeleženci postopka glede teh v veliki meri razbremenjeni.

Arbitražni postopek pri zavarovalnici ne pozna nikakršnih dajatev v obliki taks. Te so znane iz pravnega postopka, pozna pa jih tudi Pravilnik arbitraže pri GZS. Pri arbitraži GZS so bile t. i. vpisne takse uvedene z objavo sprememb in dopolnitev Pravilnika o arbitraži pri GZS. Pred tem pa tudi ta arbitraža taks ni poznala. Vpisne takse pri arbitraži GZS so sicer nižje kot sodne,⁹ vendar njihova višina nikakor ni zanemarljiva. Vpisna taksa v domačih sporih znaša 250 evrov, v sporih z mednarodnim elementom pa 500 evrov,¹⁰ šteje pa se kot strošek, ki bremeni stranke postopka.¹¹

⁶ Pravilnik je objavljen na spletni strani Zavarovalnice Triglav: <http://www.triglav.si/stran.asp?id=604>.

⁷ Pravilnik o arbitražnem postopku pred stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije (Uradni list RS, št. 49/2000) ter Spremembe in dopolnitve pravilnika o arbitražnem postopku pred stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije (Uradni list RS, št. 66/2003).

⁸ Pravilnik o arbitraži pri GZS v 42. členu ureja stroške postopka z opredelitvijo, da so stroški postopka stroški strank in stroški arbitraže ter da vsaka stranka predhodno sama trpi stroške, ki jih ima zaradi arbitražnega postopka. Stranke morajo nositi tudi stroške arbitraže. Ti obsegajo vpisno takso, nagrade za člane senata, določene za vsakega arbitra posebej, potne in druge razumne stroške, stroške za izvedbo dokazov in administrativne stroške arbitraže.

⁹ Gl. Zakon o sodnih taksah (ZST-1, Uradni list RS, št. 37/2008).

¹⁰ Določba 46. člena Pravilnika o arbitraži pri GZS.

¹¹ Plačilo vpisne takse je pogoj, da sekretar stalne arbitraže pri GZS vroči tožbo oziroma nasprotno tožbo nasprotni stranki v odgovor ali da opravi katero drugo procesno dejanje. Plačana vpisna taksa se ne vrača (43. člen Pravilnika o arbitraži pri GZS).

Pri obeh arbitražah se razlikujejo tudi pravila o nagrajevanju in povračilu stroškov arbitrom. Pravilnik arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d. v 16. členu določa, da imajo predsednik arbitraže, njegov namestnik, člani predsedstva arbitraže in člani arbitražnih senatov pravico do nagrade in povračila stroškov. Višina nagrad in stroškov ter merila za njihov obračun se določijo s posebnim sklepom, ki ga sprejme uprava zavarovalnice na predlog predsedstva arbitraže. Dejanska višina nagrade arbitrom zaradi varovanja poslovne skrivnosti ni znana, vendar konkretni znesek le-te v našem kontekstu niti ni bistvenega pomena, saj ne bremeni strank, temveč se krije iz lastnih sredstev arbitraže. Drugače je v arbitražnem postopku pri GZS, kjer znesek nagrad in kritje stroškov arbitrov bremeni ravno stranke postopka. V Pravilniku arbitraže pri GZS je vsebovana tarifa, po kateri je mogoče obračunati znesek nagrade za vsakega arbitra posebej. Drugi odstavek 46. člena Pravilnika arbitraže pri GZS določa merila za določitev nagrade arbitru posamezniku v sporih z mednarodnim elementom.¹² Znesek nagrade je odvisen od vrednosti spora, vendar nikoli ni nižji od 500 evrov. Če spor predstavlja posebej zapleteno in strokovno zahtevno zadevo, pri kateri so potrebna posebna strokovna znanja, dodatno zbiranje informacij, proučevanje tujih pravnih ureditev ali posebej obsežnih dokazov, se zneski nagrad lahko povečajo tudi do 100 odstotkov. Glede na to, da lahko najvišji znesek nagrade, pri sporih z mednarodnim elementom, znaša 21.300 evrov, bi najvišja nagrada za posameznega arbitra teoretično lahko celo presegla dvesto tisoč evrov.

Medtem ko se stroški za priče pri arbitraži zavarovalnice krijejo iz njenih lastnih sredstev, pri arbitraži GZS stroški prič bremenijo stranko, ki je senatu predlagala takšen način dokazovanja. V devetem odstavku 43. člena Pravilnika arbitraže pri GZS je namreč jasno določeno, da stranka, ki predlaga izvedbo dokaza, krije tudi stroške njegove izvedbe.¹³

V Pravilniku arbitraže pri GZS so podrobno urejeni tudi administrativni stroški arbitraže. V 46. členu je v šestem odstavku določeno, da v kolikor vrednost spornega predmeta v domačih sporih ne presega 5.000 evrov, znašajo administrativni stroški 400 evrov. Če je imenovan arbitražni senat (namesto arbitra posameznika), znašajo administrativni stroški 20 odstotkov od višine stroškov za nagrade arbitražnega senata, vendar ne manj kot 1.150 evrov v domačih sporih oziroma 2.000 evrov v sporih z mednarodnim elementom. Tudi administrativni stroški pri tej arbitraži bremenijo stranke postopka, medtem ko se pri arbitraži zavarovalnice ti štejejo za njene lastne

¹² V domačih sporih se zneski zmanjšajo za 20 do 25 odstotkov.

¹³ Pričakovati je, da bodo prič zaradi udeležbe v postopku nastali predvsem stroški, povezani s prevozom in izpadom dnevnega prihodka.

stroške. Obseg ostalih stroškov, ki utegnejo nastati v postopku pred obema arbitražama, je primerljiv. Stroški izvedeniškega mnenja tako ponavadi znašajo približno 300 evrov, cena pa se seveda viša sorazmerno z zahtevnostjo in obsegom izvedeniškega dela.

Spodnja tabela prikazuje razlikovanje obsega stroškov pri obeh arbitražah s predpostavkama, da gre za spor brez mednarodnega elementa, vrednost zahtevka pa ne presega 5.000 evrov.¹⁴

Prikaz potencialnih stroškov strank v postopku glede na primerjani arbitraži:

Stroški strank v postopku	arbitraža pri zavarovalnici	arbitraža pri zbornici
vpisna taksa	€ 0,00	€ 250,00
nagrade za člane senata (za vsakega arbitra posebej)	€ 0,00	€ 400,00
potni in drugi razumni stroški arbitrov*	€ 0,00	€ 100,00
stroški potrebni za izvedbo dokazov:		
- priča*	€ 0,00	€ 100,00
- izvedenec*	€ 500,00	€ 500,00
- stranka predlaga ogled kraja dogodka*	€ 200,00	€ 200,00
administrativni stroški stalne arbitraže	€ 0,00	€ 400,00
lastni stroški stranke (potni stroški, izpad prihodka...)*	€ 100,00	€ 100,00
stroški za pooblaščenca, stroški in nagrada odvetniku*	€ 500,00	€ 500,00
morebitno povračilo stroškov nasprotni stranki*	€ 500,00	€ 500,00
SKUPAJ	€ 1.800,00	€ 3.050,00

Izračun pokaže, da je arbitražni postopek pri Zavarovalnici Triglav, d.d. precej cenejši kot postopek pred arbitražo pri GZS. Obeh arbitraž se seveda poslužujejo dokaj različni subjekti. Postopek pred arbitražo zavarovalnice je namenjen predvsem upravičencem iz naslova zavarovanja, zato bodo tožniki pogosto fizične osebe z relativno nizkim zahtevkom. Na drugi strani bodo stranke postopka pred arbitražo GZS običajno gospodarski subjekti, druge pravne osebe in samostojni podjetniki, ki bodo uveljavljali praviloma precej višje zahtevke. V poslovni praksi se stranke dogovorijo za pristojnost arbitraže pri GZS glede gospodarskih sporov, ki izhajajo iz njihovih medsebojnih poslovnih razmerij. Pri tem ni pomembno, ali gre za spore med pravnimi in/ali fizičnimi osebami, niti ni pomembno njihovo članstvo v GZS.

¹⁴ Kategorije stroškov z zvezdico vsebujejo vrednosti, ki služijo le v namen prikaza potencialnih stroškov in ne predstavljajo dejanskih vrednosti.

Teoretično bi sicer lahko prišlo do prekrivanja »pristojnosti« obeh arbitraž, vendar to ni zelo verjetno, saj se bodo upravičenci iz naslova zavarovanja praviloma udeležili postopka pred arbitražo zavarovalnice.

4.3. Založitev predujma za stroške postopka

Vplačilo pologa oziroma predujma za predvidene stroške arbitraže je odločilnega pomena za nemoten potek odločanja, zato Pravilnik arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d. v 48. členu določa, da kadar stranka predlaga izvedbo določenega dokaza, mora po nalogu arbitražnega senata založiti znesek predvidenih stroškov izvedbe takšnega dokazovanja. Posamezna stranka torej do izdaje končne odločbe, s katero je odločeno tudi o stroških postopka, kreditira izvajanje predlaganih dokazov. Če npr. tožnik predlaga dokazovanje s pomočjo izvedenca, mora založiti znesek, potreben za izdelavo izvedeniškega mnenja, sicer senat dokazovanja z izvedencem ne bo izvedel. Če pa senat sam predlaga določeno dokazno sredstvo, strankam ne bo treba založiti predujma, saj se bodo stroški za izvedbo dokazovanja založili iz sredstev arbitraže. V praksi se pogosto zgodi, da sta stranki postopka hkrati pobudnici izvedbe določenega dokaza. Takrat se stroški zahtevanega predujma delijo med obe predlagajoči stranki.

V postopku pred arbitraži pri GZS pa mora stranka najprej plačati vpisno takso, sicer sekretar arbitraže tožbe ne vroči nasprotni stranki v odgovor. Šele ko je znana sestava senata, mora tožnik položiti še predujem za kritje stroškov in nagrad arbitrov ter administrativnih stroškov arbitraže v znesku, ki ga v skladu s pravilnikom določi sekretar Stalne arbitraže oziroma predsednik senata, če je ta že imenovan. Dokler predujem ni vplačan, se postopek ne nadaljuje. Pravilnik arbitraže pri GZS vendarle dopušča možnost za nadaljevanje postopka, kljub neplačilu predujma. Če tožnik v roku dveh mesecev ne plača predujma, se poziv za plačilo predujma pošlje tožencu, da v roku enega meseca založi znesek namesto tožnika. Če slednji tega ne stori, se šteje, da je tožeča stranka tožbo umaknila.

4.4. Načelo uspeha strank v postopku

ZArbit v 39. členu vsebuje določbo o stroških postopka, ki določa, da arbitražni senat na zahtevo stranke v odločbi ali sklepu, s katerim se arbitražni postopek konča, odloči, katera stranka in v kakšni višini je dolžna povrniti nasprotni stranki stroške postopka, vključno s stroški zastopanja in nagradami arbitrov, ter nositi lastne stroške. O tem senat odloči po prosti presoji, upoštevajoč okoliščine posameznega primera in izid postopka.

Zdi se, da določba zakona nekoliko zanemarja načelo uspeha strank v postopku glede vračila stroškov, vendar ni dvoma, da slednje ostaja primarno vodilo pri odločanju o povračilu. Podobno določbo vsebuje tudi 44. člen Pravilnika o arbitraži pri GZS, s to razliko, da je v tej določbi načelo uspeha strank nedvomno bolj izpostavljeno.¹⁵

Načelo uspeha strank v postopku je vsebovano v 50. členu Pravilnika o arbitraži pri Zavarovalnici Triglav, d.d. Stranka, ki je spor izgubila oziroma je bila v postopku neuspešna, mora nasprotni stranki povrniti vse stroške, ki jih je ta utrpela v zvezi z arbitražnim postopkom. Če stranka ne izgubi v celoti, mora nasprotni stranki povrniti sorazmerni del stroškov postopka.

Če so stroški posledica ravnanja stranke oziroma je stranka stroške povzročila po svoji krivdi ali pa po naključju, ki se ji je pripetilo, mora ne glede na izid postopka takšne stroške nasprotni stranki povrniti. Takšni stroški so na primer izdatki zaradi prevoza in izpada dnevnega dohodka, ki bi stranki nastali zaradi udeležbe na naroku, katerega se nasprotna stranka ne bi udeležila, narok pa bi bil prestavljen na drug ustrezen termin.

V 50. členu Pravilnika o arbitraži pri zavarovalnici Triglav, d.d. je vsebovana še posebna ureditev za primer, ko stranke v arbitražnem postopku sklenejo poravnavo. Takrat se načelo uspeha strank v postopku ne upošteva, ampak vsaka stranka trpi svoje stroške, razen če se v poravnavi ne dogovorita drugače.

V kolikor bo torej stranka v postopku pred arbitražo zavarovalnice izgubila, bo morala nositi vse svoje stroške, ki so ji nastali v postopku, povrniti pa bo morala tudi stroške, ki jih je zaradi postopka utrpela stranka, ki je bila v postopku uspešna, razen tistih stroškov, za katere je v Pravilniku o arbitraži pri zavarovalnici Triglav, d.d. določeno, da se krijejo iz lastnih sredstev arbitraže.

5. Zaključek

Stranka se za arbitražo odloči takrat, ko želi, da končno odločitev o sporu meritorno in avtoritativno sprejme nekdo tretji, nekdo z ustreznim strokovnim znanjem in izkušnjami. V primeru Arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d. je odločitev še dodatno olajšana, saj arbitraža posluje v okviru organizacijske strukture le-te. Če Zavarovalnici Triglav, d.d. in zavarovancu,

¹⁵ Gl. prvi odstavek 44. člena Pravilnika o arbitraži pri GZS.

ki uveljavlja določene pravice iz zavarovalnega razmerja, ne uspe skleniti sprejemljivega dogovora in pride med njima do spora, je arbitraža pri zavarovalnici priročna, hitra in relativno poceni rešitev. ZArbit in z njim usklajeni Pravilnik o arbitraži pri Zavarovalnici Triglav, d.d. pa nudita ustrezno pravno jamstvo, da v arbitražnem postopku stranki ne bosta obravnavani slabše, kot bi bili v postopku pred državnim sodiščem. Morda velja na tem mestu še enkrat izpostaviti, da je seveda tudi v interesu Zavarovalnice Triglav, d.d., da se spor rešuje pred »njeno« arbitražo in ne pred sodiščem, saj je tako pričakovati precej manjše stroške in hitrejšo odločitev o sporu.

Arbitražni postopek ima pred sodnim vrsto prednosti, saj je praviloma cenejši, krajši ter manj formaliziran. V prid arbitražnemu odločanju govori tudi visoka raven strokovnosti arbitrov, ki so ponavadi imenovani iz vrst strokovnjakov tistega področja, iz katerega izvira konkretno sporno razmerje. V primeru arbitraže pri zavarovalnici so arbitri imenovani iz vrst uglednih pravnikov, strokovnjakov gradbene, strojne in zavarovalniške stroke, kar pomeni, da vsebinsko zelo dobro poznajo področje odločanja, zato je od njih vsekakor moč pričakovati strokovno utemeljeno rešitev spora.

Ude stroškovno ugodnost arbitražnih postopkov postavlja pod vprašaj, še več, ponekod jo navaja celo kot eno izmed njegovih pomanjkljivosti (Ude, 2004: 53). Pravi, da utegnejo biti stroški arbitražnih postopkov, predvsem zaradi visokih nagrad arbitrom in morebitnih taks, višji kot stroški, ki nastanejo v postopkih pred državnimi sodišči. Menimo, da ta domneva v primeru arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d. ne drži, kar je deloma potrdila tudi stroškovna ocena postopka te arbitraže. Vsekakor pa stroškovna analiza razkriva, da je arbitražni postopek pri zavarovalnici precej cenejši od primerljivega pri GZS. Udetova teza o stroškovni neučinkovitosti arbitražnih postopkov v primeru slednje torej drži v precej večji meri, saj ne gre spregledati velikodušne ureditve pravilnika glede nagrad arbitrom ter za stranke neugodne distribucije ostalih stroškov postopka. Poleg tega je arbitraža pri GZS z uvedbo vpisnih taks leta 2003 še dodatno zmanjšala svojo privlačnost s stroškovnega vidika.

Analiza je pokazala, da veliko predpostavk o pozitivnih platih arbitražnega reševanja sporov v primeru arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d. drži. Kaže, da se tega zavedajo tudi stranke, saj je število predloženih sporov v arbitražno reševanje na zavidljivi ravni. Zadovoljstvo s potekom in rezultatom postopka pa stranke izražajo tudi s tem, da ne vlagajo tožb za izpodbijanje odločb te arbitraže pred sodišči. Zaključiti velja z ugotovitvijo, da Arbitraža pri Zavarovalnici Triglav, d. d. nedvomno predstavlja učinkovito alternativo sodnemu reševanju sporov iz zavarovalnih razmerij, saj omogoča

relativno poceni, hitro, predvsem pa strokovno utemeljeno rešitev spora brez pretiranih pomislekov o legitimnosti in kvalifikaciji arbitražnih senatov.

Literatura / References

Bryant, G., Dezalay, Y. (1996) *Dealing in Virtue : International Commercial Arbitration and the Constitution of a Transnational Legal Order*, The University of Chicago Press, Chicago, London.

Bevan, H. A. (1992) *Alternative dispute resolution: A Lawyer's Guide to Mediation and Other Forms of Dispute Resolution*, Sweet & Maxwell, London.

Erzar Žepič, A. (2003) *Arbitraža pri Zavarovalnici Triglav d.d., razprava v študijskem gradivu Arbitraža, mediacije in druge oblike alternativnega reševanja sporov*, Pravna Fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana.

Puharič, K. (2000) *Alternativne oblike reševanja sporov, Dnevi slovenskih pravnikov 2000, Podjetje in delo, letnik 26, številka 6/7, Gospodarski vestnik, Ljubljana 2000.*

Ude, L. (2003) *Oblikovanje arbitražnega postopka, razprava v študijskem gradivu Arbitraža, mediacije in druge oblike alternativnega reševanja sporov*, Pravna Fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana.

Ude, L. (2003) *Zakon o pravnem postopku z uvodnimi pojasnili*, Uradni list RS, Ljubljana.

Ude, L. (2004) *Arbitražno pravo, GV Založba, Ljubljana.*

Viršek, M. (1997) *Reorganizacija in delovanje Arbitraže pri Zavarovalnici Triglav d.d., Zavarovalnica Triglav d.d., Ljubljana.*

Viršek, M. (2000) *Poslovanje arbitraže pri Zavarovalnici Triglav d.d., Svetovalec, št. 4, GV Založba, Ljubljana, 13 – 29.*

Viri / Sources

Poročilo o delu Arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d., za leto 2005, Ljubljana 2005.

Poročilo o delu Arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d., za leto 2006, Ljubljana 2006.

Poročilo o delu Arbitraže pri Zavarovalnici Triglav, d.d., za leto 2007, Ljubljana 2007.

Pravilnik o arbitraži pri Zavarovalnici Triglav d.d., Uradni list RS, št. 31/1997, 132/2004 ter Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika, objavljen na internetni strani Zavarovalnice Triglav d.d. z dne 02.02.2007, Ljubljana.

Pravilnik o arbitražnem postopku pred stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije Uradni list RS, št. 49/2000 in Spremembe in dopolnitve pravilnika o arbitražnem postopku pred stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije, Uradni list RS, št. 66/2003.

Zakon o arbitraži (ZArbit, Uradni list RS, št. 45/2008).

Zakon o sodnih taksah (ZST-UPB1, Uradni list RS, št. 20/2004).